

УДК 336.22

Бондарук Т.Г.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті висвітлюються актуальні питання місцевого оподаткування, проведено аналіз зарубіжного досвіду формування місцевих податків, встановлено причини їх низької фіскальної та регулюючої ефективності в Україні, визначено напрямки вдосконалення вітчизняної податкової системи.

Ключові слова: *місцеве оподаткування, місцеві податки, доходи місцевих бюджетів, реформування податкової системи, органи місцевого самоврядування.*

Постановка проблеми. Важливе значення у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування має місцеве оподаткування. Проблема запровадження зарубіжного досвіду використання податків у системі місцевих фінансів на сьогодні є досить важливою для України. Необхідність вирішення цієї проблеми зумовлена невдалим досвідом перенесення західних моделей ринкових реформ без урахування власної специфіки, наслідком чого стала тривала системна економічна криза. Основними джерелами доходів місцевих бюджетів, звісно, мають бути місцеві податки і збори. В зв'язку з цим, аналіз використання податків для формування дохідної частини місцевих бюджетів у зарубіжних країнах є необхідним для сучасної України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам теорії та практики оподаткування багато уваги приділяли такі вчені, як Т. Єфименко [1], І. Луніна [2], А. Соколовська [3] та інші. Проте не стали предметом пильної уваги вчених дослідження зарубіжного досвіду місцевих податків та можливостей його використання в Україні. Важливого значення в сучасних умовах набуває осмислення процесу становлення системи місцевого оподаткування України з позицій усвідомлення світового досвіду оподаткування в розвинутих країнах. Саме цим недостатньо розробленим аспектам оподаткування приділяється увага статті.

Метою статті є аналіз та узагальнення зарубіжного досвіду формування місцевих податків й обґрунтування можливостей його застосування в Україні.

Виклад основного матеріалу. В розвинених країнах місцеві податки і збори, як правило, мають високу питому вагу в загальній сумі грошових надходжень місцевих органів влади, на відміну від колишніх соціалістичних країн, де власні кошти у формі місцевих податків і зборів становлять відносно малу питому вагу в доходах місцевих бюджетів. У світовій практиці місцеві податки та збори є основою дохідної частини місцевих бюджетів більшості держав (рис.).

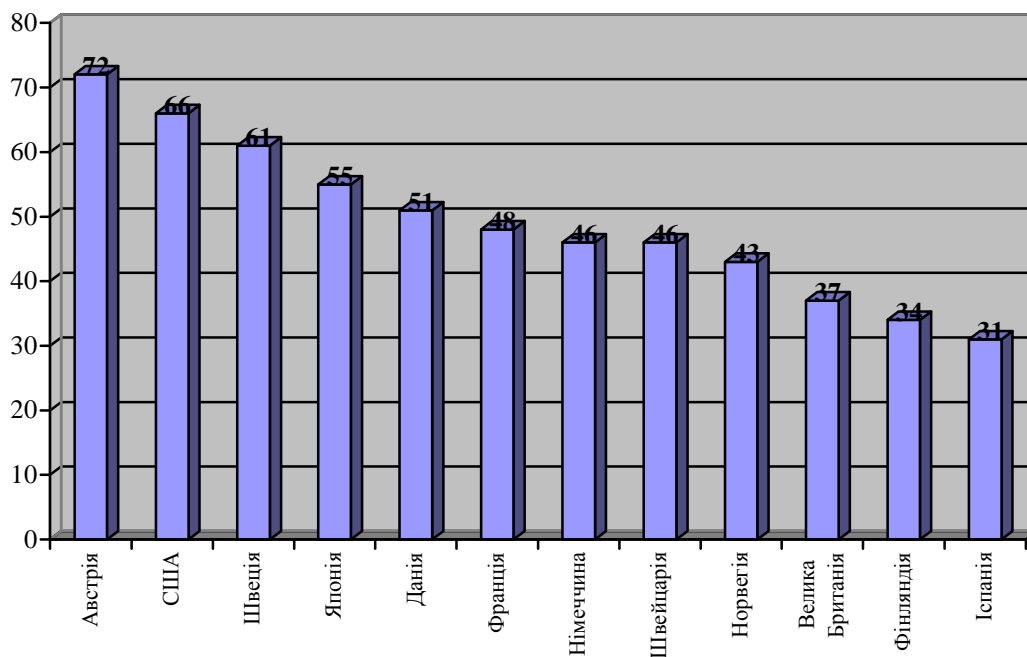

Рис. Частка місцевих податків та зборів в доходах місцевих бюджетів держав, %

Місцеві податки становлять у загальній сумі доходів місцевих бюджетів Австрії – 72%, Японії – 55%, Франції – 48% [5, с. 89]. За рахунок місцевих податків формувалися 61% муніципальних доходів у Швеції, 66% – у США, 51% – у Данії, 46% – у Швейцарії, 46% – у Німеччині, 43% – у Норвегії, 37% – у Великій Британії, 34% – у Фінляндії, 31% – в Іспанії [4].

Кількість місцевих податків і зборів у різних країнах неоднакова. Для більшості розвинених країн, як правило, передбачена можливість застосування численних місцевих податків: у Франції – понад 40, Німеччині – 55, Італії – близько 70, Бельгії – близько 100 [5, с. 90]. Так, у Великій Британії стягується лише один податок з нерухомого майна – землі, будівель, крамниць, установ, заводів і фабрик, причому сільськогосподарські угіддя та будівлі на них, а також церкви не оподатковуються. В Японії є три основні види місцевих податків: підприємницький, який нараховується на прибуток, корпоративний муніципальний податок та зрівняльний податок, що є фіксованою сумою податку, розмір якої залежить від розміру капіталу юридичної особи та чисельності працюючих. У США запроваджено такі місцеві податки, як податок з продажу, місцевий прибутковий податок, податки на прибуток корпорацій, на спадщину, майновий податок.

Більшість доходів надходить із невеликої кількості таких основних джерел: податок на майно, податок на доходи фізичних осіб, податок з продажу. На сьогодні сформувалися принципи функціонування інституту місцевих податків і зборів європейських країн, які передбачають:

– справедливий розподіл тягаря місцевих податків з урахуванням платоспроможності платників податків і вигоди, яку вони отримують від послуг, що надаються місцевими органами влади;

- транспарентність податкового тягаря для фізичних і юридичних осіб – платників податків, що має сприяти ефективному розподілу ресурсів;
- визнане право органів місцевого самоврядування змінювати при потребі в обсязі наперед установлених обмежень обсяг місцевих податків;
- різниця між обсягом місцевих податків, які збираються органами місцевого самоврядування різних адміністративно-територіальних одиниць, не повинна бути великою, за винятком випадків, коли це пояснюється таким чинником, як різний рівень послуг;
- невисокий рівень економічних (мінімальний вплив на економічну структуру території муніципалітету), демографічних (неспричинення міграції жителів) і соціальних (запобігання погіршенню становища соціальних груп) наслідків;
- певна еластичність, яка б сприяла коригуванню обсягу податкових надходжень залежно від зміни рівня витрат [6].

У запровадженні місцевих податків більшу самостійність мають місцеві органи влади в країнах з федеральним устроєм. Так, в США кожен штат має власну, відокремлену від федеральної, податкову систему. В бюджетах штатів найбільшу питому вагу становлять прибуткові податки з корпорацій та громадян, а також податок з продажу. Менше самостійності у запровадженні місцевих податків місцевим органам влади, як правило, надають країни з унітарним устроєм.

Місцеві податки умовно згрупуємо в кілька груп. Податки першої групи є найважливішими на місцевому рівні. Серед них найбільш поширені податки на нерухоме майно, дещо рідше стягуються місцеві непрямі податки (у вигляді акцизів і податків на продаж) та прямі прибуткові податки з фізичних і юридичних осіб, а також місцеві подушні податки.

Податки на нерухоме майно вважаються найефективнішими саме на місцевому рівні. [7, с. 360-362]. У Литві, Нідерландах, Угорщині, Франції платниками цього податку можуть бути як власники, так і орендарі нерухомості. Податок на нерухомість сплачується як фізичними, так і юридичними особами, проте платниками цього податку можуть бути лише юридичні особи (в таких країнах, як Ірландія та Данія) або лише фізичні особи (в таких країнах, як Великобританія та Словенія). Податок на нерухомість нараховується відповідно до оціночної вартості об'єкта нерухомості, при цьому також враховується місце розташування об'єкта нерухомості або його корисна площа.

Вважаємо, що на місцевому рівні найважливішими є, насамперед, податки на нерухоме майно. Загальна підстава для оподаткування майна полягає в тому, що сам факт володіння ним породжує певні вигоди для його власника, а також у тому, що принаймні частину вартості майна можна розглядати як прибутки від приросту капіталу. При цьому податки на нерухомість вважаються найбільш ефективними саме на місцевому рівні. Це пов'язано з тим, що вартість нерухомого майна можна розглядати як елемент процесу накопичення, а не як складову валового потоку, якими є, наприклад, доходи, тому вартість нерухомості може бути обчислена тільки в певний момент, її розмір не має

протяжності у часі. В зв'язку з цим і податок на майно менше залежить від динаміки господарської кон'юнктури, що добре узгоджується зі специфікою завдань, які стоять перед органами місцевого самоврядування (насамперед, це витрати на забезпечення першочергових життєвих потреб населення, які можна вважати умовно-постійними). При використанні податку на нерухоме майно об'єкт оподаткування легко ідентифікувати: він має територіальну прив'язку і його не можна або дуже важко перевести в іншу місцевість, на відміну, наприклад, від прибутку. Податок на майно можна розглядати і як плату за послуги влади для його захисту й утримання.

Якщо порівняти податки на нерухоме майно з іншими місцевими податками і зборами, то вони мають певні переваги – це здатність отримувати постійні надходження за будь-яких умов; справедливий розподіл податкового тягаря; мінімальне викривлення економічної діяльності й мінімальне стримування економічного зростання; легкість в адмініструванні; майнові податки не є конкурентними щодо державних податків у частині бази оподаткування та сплати до бюджету; суми податків опосередковуються через вигоди, які отримують їхні власники від органів місцевого самоврядування тією мірою, якою місцеві послуги капіталізуються у вартості власності [5, с. 92].

Як свідчить досвід Польщі, запровадження такого виду податку на майно, як «за квадратний метр», підвищує щорічно рівень ВВП приблизно на 1% або рівень загальних доходів громади на 15% [8, с. 44]. Податок на нерухомість у Польщі є найвагомішим джерелом надходжень до бюджетів найнижчої ланки (гміна). Зокрема, надходження від нього до місцевих бюджетів становить більше 3 млн дол. США на рік, або понад 15% загальних доходів бюджетів гміни чи 45% доходів із власних джерел (без надходжень від субвенцій і розподілу податків). Податок на нерухомість стягується як із забудованої нерухомості, так і з порожніх ділянок (за винятком тих, які використовуються для лісового або сільського господарства, з них стягується окремий сільськогосподарський або лісогосподарський податок). Встановлення фактичної ставки цього податку є прерогативою кожної місцевої ради, національним законодавством закріплені лише його максимальні межі. Максимальна ставка автоматично збільшується з кожним роком на суму ставки інфляції, яку оголошує Головне управління статистики [9].

Місцеві органи влади незалежні у встановленні ставок місцевого оподаткування з 2005 р. у Чеській Республіці та Словаччині. Так, у цих країнах вартість нерухомості вище у великих містах, ніж у малих периферійних громадах, максимальні ставки відображають розмір населеного пункту. До 2005 р. у Словаччині ставки коригувалися коефіцієнтом відповідно до чисельності населення: від 1,0 – для сіл з населенням менше 1 тис., до 4,0 – для обласних центрів та 4,5 – для столиці країни.

У таких європейських країнах, як Данія, Фінляндія, Греція та Люксембург, податок на нерухомість складає незначну частку у власних надходженнях місцевих бюджетів, менше 10% загального обсягу власних надходжень, а у таких країнах, як Бельгія, Латвія, Литва, Польща, Словаччина, Словенія,

Іспанія, вона становить понад 50% загального обсягу власних надходжень; у Великобританії, Естонії та Ірландії він дорівнює майже 100% [10].

Запозичення досвіду зарубіжних країн з цього питання може бути корисним для України. Проте проблематичним залишається в організації майнового оподаткування визначення вартості нерухомості [7, с 374-377]. Це пов'язано з різноманітністю об'єктів нерухомості, тому встановити їхню достовірну поточну ринкову оцінку дуже складно.

Податки на нерухомість є в багатьох країнах головним джерелом доходів місцевих бюджетів. Наприклад, на сьогодні у США вони складають 7-18% сумарних доходів субфедеральних рівнів влади, тоді як на початку 1930-х років їхня частка була приблизно втричі більшою і сягала 60-65% доходів [7, с. 358]. Так, у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів частка податків на майно наприкінці 1990-х років складала 99,5% – у Великій Британії, близько 30-40% – у Франції й Іспанії [5, с. 94]. Спостерігається відносно стабільна динаміка частки цього виду податку в загальному обсязі податкових надходжень, що свідчить про стабільність надходжень від такого виду податків до місцевих бюджетів.

Серед податків другої групи найбільшого поширення набув прибутковий податок із громадян, який вважається одним із найбільш досконалих видів фіскальних інструментів. Проте прибутковий податок, як правило, стягується за прогресивною шкалою, економічна доцільність якої в прибутковому оподаткуванні фахівці заперечують.

Виокремлюють два головні способи стягнення місцевого прибуткового податку, які мають як переваги, так і недоліки.

Перший спосіб – місцева влада самостійно встановлює базу і ставки місцевого прибуткового податку. Він зручний тим, що дає змогу краще адаптувати прибутковий податок до характерних завдань певної територіальної громади. Проте самостійне обчислення і стягнення власного прибуткового податку на рівні органів місцевого самоврядування може бути досить трудомістким.

Другий спосіб – місцевий прибутковий податок є лише надбавкою до загальнодержавного податку [7, с. 302-304]. Цей спосіб є простішим з технічного боку, але загальнодержавне регулювання оподаткованої бази може не збігатися із місцевими інтересами, що є його недоліком.

Однак, незважаючи на певні ускладнення з організацією обчислення і стягнення місцевого прибуткового податку та його неповну відповідність принципам місцевого оподаткування, деякі дослідники [10, с. 112] вважають цей податок одним із найбільш оптимальних для формування місцевих ресурсів. Ця позиція підтверджується тим, що в окремих країнах спостерігається тенденція до зростання частки цього податку в податкових доходах місцевої влади. Так, у США на початку 1930-х років частка місцевого прибуткового податку в загальній сумі доходів місцевих органів влади складала 1-2%, останніми роками вона зросла до 12% [7, с. 310].

В Україні останнім часом прибутковий податок з громадян (податок з доходів фізичних осіб) закріплюється за місцевими бюджетами, що зумовлює

дискусії про віднесення цього виду податків до місцевих. Наведені пропозиції аргументуються тим, що така зміна у податковій системі України дала б змогу підвищити стабільність і надійність наповнення дохідної частини місцевих бюджетів. У свою чергу, недоліком такої зміни у податковій системі вважають те, що кошти від справляння місцевого прибуткового податку формують дохідну базу за місцем роботи населення, а не місцем проживання.

Щодо місцевих податків з прибутку підприємств зауважимо, що вони є одним з вагомих джерел місцевих фінансових ресурсів, проте багато в чому мають ті самі переваги й недоліки, що й прибутковий податок із громадян. З одного боку, оскільки об'єктом оподаткування є прибуток, він добре враховує платоспроможність юридичних осіб та, на відміну від багатьох інших податків, практично не торкається безпосередньо джерела прибутку – капіталу підприємства. Проте, з другого боку, податок із прибутку тісно пов'язаний з динамікою економічної кон'юнктури, тому впливає на ціни товарів через різні податкові ставки в окремих юрисдикціях. Крім того, уникаючи оподаткування, прибуток можна відносно легко приховати (шляхом зміни місця реєстрації підприємства, вибору відповідних принципів облікової політики, маніпуляцій зі звітністю тощо).

Тому в окремих країнах використовують таку практику на рівні місцевих органів влади – стягувати не податок із прибутку юридичних осіб як такий, а податок, що виплачується з прибутку, але з врахуванням споживання підприємством місцевих ресурсів, яке вимірюється займаною площею, вкладеним у підприємство капіталом, чисельністю найнятих робітників тощо. Податки, які сплачуються за таким принципом, зокрема, існують у Франції – податок на професію, що встановлюється з урахуванням суми витрат на оплату праці, вартість усіх або частини виробничих фондів підприємства, торговий оборот, у Німеччині – промисловий податок, який до 1997 р. складався з двох частин: податку на промисловий прибуток і податку на промисловий капітал, в Австрії та деяких інших країнах [12, с. 33-34].

Щодо механізму започаткування місцевого податку з прибутку підприємств, то вочевидь в Україні, як вважають українські вчені [5, с. 99], він може існувати переважно у вигляді місцевої надбавки до загальнодержавного податку, тому що створювати спеціальні місцеві правила обчислення фінансових результатів господарської діяльності справді недоцільно, але можна використовувати національну податкову базу і вносити до неї певні корективи, виходячи з місцевих умов.

До третьої групи можна віднести податок з обороту, податок на додану вартість і податок на роздрібний продаж. Характеризуючи місцеві податки на продаж, зауважимо, що в світовій практиці вирізняють дві групи податків на продаж: універсальні, до яких належать податок з обороту, податок із доданої вартості та податок на роздрібний продаж, а також спеціальні акцизи, які сплачуються при продажу лише певних товарів.

На думку вчених, податок з обороту вважається найменш досконалим фіскальним інструментом, оскільки більше за інші податки впливає на відносні ціни: він накопичується у вартості товарів, і загальна сума зобов'язань із цього

податку залежить від такого випадкового чинника, як кількість етапів на шляху їх просування від виробників до кінцевих споживачів. Зважаючи на ці обставини, податки з обороту витіснили технічно досконаліші податки – податок на додану вартість і податок на роздрібний продаж.

Хоча податок на додану вартість традиційно вважається одним із найкращих непрямих податків, цей податок, як правило, не застосовується на місцевому рівні.

Оскільки податок на роздрібний продаж і акцизи стягуються одноразово або на стадії роздрібної торгівлі, як у випадку з податком на роздрібний продаж, або на стадії реалізації товару його виробником, як у випадку з акцизами, то ці податки можна закріпити до потреб окремої території. Для цього потрібно лише зафіксувати як місцевих платників податків роздрібних продавців і виробників підакцизних товарів [5, с. 89].

Зауважимо, що податок на роздрібний продаж використовується передусім як місцевий, а не загальнодержавний. Так, у США податок на роздрібний продаж є основним джерелом власних доходів на рівні штатів [7, с. 334-335]. Аналізуючи досвід США, наведемо його відносні переваги й недоліки. Тобто, оскільки вартість виробленої кінцевої продукції дорівнює сумі доходів чинників виробництва, можна вважати, що податок на роздрібний продаж дорівнює єдиному прибутковому податку, при якому від оподаткування звільнені заощадження. Це означає, що з однаковим результатом можна оподатковувати прибутки громадян, а можна – купівлю кінцевих товарів. Але, на відміну від прибуткового податку, перевагою податку на роздрібний продаж є те, що кількість роздрібних торговців завжди менша за кількість громадян, які стримують прибутки, і тому вважається, що організувати його стягнення легше.

Недолік податку на роздрібний продаж полягає у тому, що він гірше, ніж прибутковий податок, враховує платоспроможність населення. Не можна не враховувати й того, що в роздрібній мережі нерідко купують товари, які використовуються на підприємствах. У цьому разі податок на роздрібний продаж, на відміну від податку на додану вартість, надмірно збільшує собівартість продукції. Оскільки податок на роздрібний продаж, як і прибутковий податок, залежить від коливань господарської кон'юнктури, він не повною мірою узгоджується зі специфікою завдань місцевих органів влади.

Дещо схожу характеристику можна дати й акцизам, за винятком, по-перше, того, що кількість платників цього податку ще менша, а по-друге, що адміністративні межі території, на якій має місце кінцеве споживання підакцизних товарів, не завжди збігаються з тими, де він стягується [5, с. 101]. Тому якщо вважати, що акцизи сплачують як компенсацію за шкоду, завдану споживанням таких специфічних товарів, як спиртні напої, тютюн і моторне мастило, то використання їх як місцевих податків достатньо не обґрунтоване.

Четверту групу становлять місцеві подушні податки та екологічні податки, які застосовуються у багатьох країнах і, як правило, мають невелику частку в загальній сумі доходів місцевих бюджетів. Наприклад, до місцевих подушних податків можна віднести частину префектурного і муніципального податку на

жителів у Японії. В Україні комунальний податок теж можна розглядати як особливий вид подушного податку.

Хоча з позицій оптимального оподаткування загальні подушні податки є адекватним фіскальним інструментом, використання яких, на відміну від прибуткового податку, податків на майно, продаж та інших, не призводить до виникнення надлишкового податкового тягаря, ці податки не є основним джерелом місцевих доходів. Справа в тому, що подушні податки вочевидь не враховують ні платоспроможності громадян, ні правила відповідності платежів вигодам, що їх населення стримує від реалізації урядових програм. Тому, зазвичай, вони сприймаються населенням як несправедливі.

Франція має багатий досвід оподаткування місцевими податками і зборами. В цій країні система місцевих податків і зборів налічує багато складових, підгрунтям якої є: земельний податок на забудовані ділянки; земельний податок на незабудовані ділянки; податок на житло; професійний податок; податок на прибирання територій; мито на утримання Сільськогосподарської палати; мито на утримання Торгово-промислової палати; мито на утримання Палати ремесел; місцеві збори на розробку копалень; збори на встановлення електроосвітлення; мито на використання обладнання; податок на продаж будівель; мито на автотранспортні засоби; податок за перевищення ліміту щільності забудови; податок за перевищення обмежень щодо зайнятості площі; податок на озеленення [5, с. 102-103].

Основними місцевими податками Німеччини є промисловий податок та податок на майно. При використанні промислового податку оподаткуванню підлягає прибуток і капітал (у формі основних фондів), його сплачують юридичні та фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності. Податок на власність у Німеччині введений ще у 1278 р. [5, с. 104]. Його платниками є фізичні та юридичні особи. Для фізичних осіб об'єктом оподаткування є нерухомість, цінні папери, банківські рахунки, вклади у страхові компанії, витвори мистецтва, коштовності, яхти, приватні літаки, інші предмети розкоші. Таким чином, досвід Німеччини також свідчить про необхідність використання податків на майно. Вони не списуються на собівартість продукції і не підлягають вирахуванню з оподатковуваного прибутку, навіть у разі збитковості фірми за звітний період їх сплата є обов'язковою.

Податкова система Іспанії об'єднує федеральні, регіональні й місцеві податки. Серед регіональних можна назвати податки на власність (майно), податок на гру «Бінго», податки на гральний бізнес, податки на водогін і водозабезпечення. Проте понад 12% доходів бюджетів регіонів формується за рахунок групи майнових податків, до яких належать податки, що стосуються як рухомого, так і нерухомого майна: на власність, успадковане чи отримане шляхом дарування майно, передачу майна.

Про переваги майнового оподаткування на місцевому рівні свідчить досвід й інших європейських країн. Так, у Великій Британії та Нідерландах податок на майно є основним місцевим податком, він сплачується власниками чи орендарями нерухомого майна. У Греції майновий місцевий податок стягується з нерухомості як об'єкта власності й при переході нерухомості до іншого

власника. Використовується ще й рентний податок, як відсоток від вартості власної нерухомості, приватних осіб з метою отримання доходів. У таких країнах, як Норвегія, Фінляндія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, застосовуються прогресивні ставки оподаткування при оподаткуванні місцевими податками особистого майна громадян.

Муніципальні платежі за послуги, що надаються місцевими органами влади в деяких країнах із розвинутою ринковою економікою, є важливим джерелом доходів місцевих бюджетів. Як правило, місцеві органи влади таких країн ціни та тарифи на послуги встановлюють самостійно. Муніципальні платежі забезпечують формування 33% доходів бюджетів нижчої ланки на Кіпрі, 22% – у Греції, 29% – у Люксембурзі, 19% – у Португалії, 16% – у Румунії, Іспанії та Німеччині. Водночас частка таких доходів у Франції складає всього 2%. Це означає, що у кожній країні сформувалися власні підходи до оплати послуг, які надаються місцевою владою.

Висновки. Отже, враховуючи світовий досвід, чимало місцевих податків можна розділити на кілька груп.

Податки першої групи охоплюють податки на нерухоме майно, місцеві непрямі податки, прямі прибуткові податки з фізичних і юридичних осіб та місцеві подушні податки, які складають найбільшу частку в доходах місцевих бюджетів. Друга група – це податки на прибуток та доходи. Одним із найбільш досконалих видів фіскальних інструментів другої групи є прибутковий податок із громадян. До третьої групи належать непрямі податки: податок з обороту, податок на додану вартість, податок на роздрібний продаж. До четвертої групи можна віднести місцеві подушні та екологічні податки, які застосовуються у багатьох країнах і складають невелику частку в загальній сумі доходів місцевих бюджетів. До наступної групи належать податки на ігри, видовища, розваги, аукціони, збори, які проводять органи місцевої влади, за виконані ними послуги, які в структурі доходів місцевих бюджетів є незначними.

Попри велику кількість місцевих податків, у розвинених країнах ключове фіскальне значення мають лише деякі з них. Передусім, – це помайнові податки, що має економічне обґрунтування, оскільки оподаткування майна гарантує стабільне надходження доходів до бюджету.

Вважаємо, що майно є найбільш перспективним об'єктом для розвитку місцевого оподаткування. Проте в Україні ситуація ускладнюється слабким розвитком ринку нерухомості, відсутністю необхідних інформаційних систем, які б характеризували об'єкт оподаткування.

Реформування місцевого оподаткування повинно мати на меті максимізацію та стабілізацію доходів місцевих бюджетів, корегування дій ринкових механізмів, урахування інтересів підприємства, реалізацію соціально-справедливої податкової політики.

Зауважимо, що основні положення, які є підґрунтям створення податкової системи, не повною мірою реалізовані в Україні. Система місцевих податків та зборів потребує вдосконалення відповідно до обґрунтованих у зарубіжній та вітчизняній фінансовій науці засад оптимального оподаткування. До місцевих податків, окрім загальних принципів оподаткування, висуваються певні

характерні вимоги, зумовлені їхнім особливим значенням у складі фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, забезпеченні соціально-економічного розвитку територій, найбільш повному задоволенні потреб населення.

Система місцевого оподаткування повинна передбачати такі підходи до вибору місцевих податків:

1. Забезпечення достатніх обсягів надходжень та справедливого розподілу коштів. Надходження від місцевих податків і зборів мають бути відчутними у загальному обсязі фінансових ресурсів місцевих органів влади, а потреби місцевого бюджету повинні задовольнятися переважно за рахунок надходжень від місцевих податків і зборів.

2. Незначні адміністративні та виконавські витрати. Істотного зниження адміністративних витрат можна досягти за допомогою використання єдиного фіскального апарату, спільних форм і баз оподаткування при справлянні загальнодержавних та місцевих податків.

3. Вплив місцевих податків на соціальну поведінку громадян не повинен бути суттєвим, місцеві податки не повинні сприяти переміщенню податкових баз. У зв'язку з цим найбільш доцільними місцевими податками є майнові податки та податки з доходів. Обсяг місцевих податків має бути безпосередньо пов'язаний з рівнем надання місцевих послуг.

4. Рівень ефективності витрат означає, що місцеве оподаткування має сприяти досягненню оптимального рівня видатків органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Єфименко Т.І. Динаміка доходів бюджету та валового внутрішнього продукту : методологія і методика порівняльного аналізу / Т.І. Єфименко // Наукові праці НДФІ. – 2004. – № 1–2 (24–25). – С. 11–21.
2. Луніна І. Міжбюджетні відносини в Україні : концептуальні підходи до реформування / І. Луніна // Економіка України – 2002. – № 5. – С. 10–16.
3. Соколовська А.М. Податкова система України: теорія та практика становлення / А.М. Соколовська – К.: НДФІ, 2001. – 372 с.
4. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України : в 6 т. / редкол. : Азаров М. Я. (голова) [та ін.]. – К. : НДФІ, 2004. Т. 5 : Реформування міжбюджетних відносин і зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування. – 2004. – 400 с.
5. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2006 рік. / [І. Ф. Щербина, А. Ю. Рудик, Т. С. Бабич, В. В. Зубенко]. К. ; 2006. – С. 89–119. – (Проект «Реформа місцевих бюджетів в Україні», RTI International).
6. Recommendation of the Committee of Ministers to member states on local taxation, financial equalisation and grants to local authorities // Rec(2000)14. : Council of Europe. 06.09.2000.
7. Mikesell John L. Fiscal Administration: Analysis and Applications for the Public Sector (4th Edition). – Wadsworth Publishing Company an International Thomson Publishing Company, USA. – 1995. – 594 p.

8. Зайчикова, В. В. Перспективи зміцнення власних доходів бюджетів місцевого самоврядування в Україні / Зайчикова В. В. // Наукові праці НДФІ. – 2006. – Вип. 1. – С. 35–45.
9. Financing local government reform. – К. : SuFTAR, 2006. – Р. 12.
10. Local finance in the twenty five countries of the European Union / Dexia editions, May 2004.
11. Davey, R., Peteri, G. Local Government Finances: Options for Reform. – Published by Pontes Ltd, Nagykovacsi. – 1998. – 252 p.
12. Козырин А. Н. Налоговое право зарубежных стран: вопросы теории и практики / А.Н. Козырин – М, 1993. – 130 с.

Подано до друку 2 березня 2011 року

Бондарук Т. Г.

Зарубежный опыт местного налогообложения и возможности его применения в Украине

В статье освещены актуальные вопросы местного налогообложения, проведен анализ зарубежного опыта формирования местных налогов, установлены причины их низкой фискальной и регулирующей эффективности в Украине, определены направления совершенствования отечественной налоговой системы.

Ключевые слова: *местное налогообложение, местные налоги, доходы местных бюджетов, реформирования налоговой системы, органы местного самоуправления.*

Bondaruk T.G.

Foreign experience of local taxation and the possibility of its application in Ukraine

The article describes the actual problems of local taxation, as well as the analysis of foreign experience of forming local taxes is held, as well as reasons of their low fiscal and controlling efficiency in Ukraine are established, as well as tendencies of improvement of domestic taxing system are determined.

Keywords: *local taxation, local taxes, local budgets incomes, reformation of taxing system, local government.*

Бондарук Таїсія Григорівна – доктор економічних наук, доцент кафедри фінансів Національної академії статистики, обліку та аудиту.